

Pyhäjärven kaupunki/ perusopetus/ Ikosen alakoulu

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2025

Sisällys

1. Johdanto
2. Tasa-arvo
3. Yhdenvertaisuus
4. Selvitys alakoulun tasa-arvotilanteesta
5. Toimenpiteet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi
 - 5.1. Johdanto
 - 5.2. Oppilaan kohtaaminen yksilönä
 - 5.3. Oppimateriaali
 - 5.4. Oppilaanohjaus
 - 5.5. Tasapuolinen ja oikeudenmukainen arviointi
 - 5.6. Esteettömyys
 - 5.7. Kiusaamiseen ja häirintään puutuminen
6. Juurruttaminen
7. Suunnitelman arviointi ja päivittäminen

1. Johdanto

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta sekä yhdenvertaisuuslaki velvoittavat kouluja ja oppilaitoksia laatimaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman.

2. Tasa-arvo

Viranomaisten ja koulutuksen järjestäjien sekä muiden koulutusta tai opetusta järjestävien yhteisöjen on huolehdittava siitä, että **tytöillä ja pojilla sekä naisilla ja miehillä on samat mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen sekä että opetus, tutkimus ja oppiaineisto tukevat tämän lain tarkoituksen toteutumista**. Tasa-arvoa edistetään koulutuksessa ja opetuksessa lasten ikä ja kehitys huomioon ottaen. *Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) ja sen muutos (1329/2014)* 5 § (30.12.2014/1329)

Tasa-arvo tarkoittaa kaikkien ihmisten yhtäläistä arvoa yksilöinä ja yhteiskunnan jäseninä. Suomessa Perustuslain 6. § 2. momentti sanoo: "Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella." Maailmanlaajuisesti keskeisin tasa-arvokysymys on naisten ja miesten välinen tasa-arvo.

Tasa-arvolain mukaan sukupuolten tasa-arvoa tulee edistää kaikessa opetuksessa ja koulutuksessa. Perusopetuslain osalta velvoite koskee esiopetusta, oppivelvollisten perusopetusta, lisäopetusta ja maahanmuuttajille järjestettävää perusopetukseen valmistavaa opetusta. Kaikkien näiden koulutusmuotojen opetussuunnitelmien perusteet korostavat sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden lisäämisen merkitystä.

3. Yhdenvertaisuus

Kun tasa-arvon käsite viittaa arkikielessä useimmin sukupuolten väliseen tasa-arvoon, yhdenvertaisuus laajentaa tasa-arvon käsitettä. Yhdenvertaisuus tarkoittaa kaikkien kansalaisten tasa-arvoista kohtelua, kaikkien yhdenvertaisuutta lain edessä ja sitä, ettei ketään saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eriarvoiseen asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella. Yhdenvertaisuuslain tarkoitus on edistää yhdenvertaisuutta, ehkäistä syrjintää ja tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa. Syrjintä on kielletty

riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen.

Yhdenvertaisuuslaissa mainitut **syrjintäperusteet** ovat ikä, alkuperä, kansalaisuus, kieli, uskonto, vakaumus, mielipide, poliittinen toiminta, ammattiyhdistystoiminta, perhesuhteet, terveydentila, vammaisuus, seksuaalinen suuntautuminen ja muu henkilöön liittyvä syy. (Yhdenvertaisuuslaki 8 §)

Perustuslaissa syrjintä on kielletty kaikilla henkilöön liittyvillä perusteilla. (Perustuslaki 6 §)

Välitöntä syrjintää on yksilön tai ryhmän kohteleva eri tavoin kuin muita ilman hyväksyttävää perustetta. Häirintä ja epäasiallinen kohtelu ovat syrjintää. Ohje tai käsky syrjiä on syrjintää.

Välillistä eli epäsuoraa syrjintää on näennäisesti puolueeton käytäntö, tieto tai toimintatapa, joka asettaa toisen tai toiset muita heikompaan asemaan.

Piilosyrjintää ovat vähättely, poissulkeminen, tuen puute ja sivuuttaminen.

Rakenteellista syrjintää on ajattelu, ettei syrjiviä käytäntöjä voi muuttaa.

Esteettömyys tarkoittaa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ympäristön toteutumista niin, että jokainen voimomaisuuksistaan huolimatta toimia yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Yhdenvertaisuussuunnittelun päämäärä on syrjinnän tunnistaminen, siihen puuttuminen, toiminnan ja käytäntöjen yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi, yhdenvertaisuutta edistävien toimenpiteiden toteuttaminen ja osallisuuden lisääminen.

4. Selvitys alakoulun tasa-arvotilanteesta

Ikosen koululla tehdään keväisin kysely, jossa huoltajat yhdessä lasten kanssa arvioivat koulun toimintaa. Lisäksi kouluterveyskysely kartoittaa tämän suunnitelman sisältönä olevia asioita.

Kyselyiden perusteella ei ole noussut esiin tasa-arvoon liittyviä epäkohtia, joihin oppilaitoksen tai koulutuksen järjestäjän tulisi puuttua. Toimintaa tarkastellaan säännöllisesti.

5. Toimenpiteet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi

5.1. Johdanto

Alakoulussa oppilailla on yhtäläiset mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa koulun toimintaan. Edellisestä esimerkkinä mm. erilaiset kyselyt ja oppilaskuntatoiminta. Perusopetuksessa kiinnitetään huomiota oppilas- ja opiskelijavalintoihin, opetuksen järjestämiseen, oppimiseroihin ja opintosuoritusten arviointiin sekä kaikenlaisen häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen.

Alakoulussa sitoudutaan edistämään tasa-arvoa ja ehkäisemään syrjintää lasten ikä ja kehitys huomioon ottaen. Oppilaita tuetaan opetuksen ja ohjauksen avulla niin, että he voivat tehdä erilaisia itseään koskevia valintoja yksilöllisten ominaisuuksiensa, vahvuuksiensa ja motivaatiotekijöidensä mukaan – ei sukupuolensa – perusteella.

Opetushenkilöstön lisäksi myös oppilaiden on tärkeä tietää perusasiat yhdenvertaisuudesta. Laaja-alaisen osaamisen taitojen harjoittaminen auttaa oppilaita havainnoimaan omaa osaamista ja toimimista toisten kanssa vuorovaikutuksessa sekä havainnoimaan ympäristöä. Oppilaiden kanssa harjoitellaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Oppilaita autetaan havaitsemaan ennakkoluuloja ja syrjintää ympäristössään, ohjataan puuttumaan syrjintään sekä vaikuttamaan epäoikeudenmukaisuuden poistamiseksi.

5.2. Oppilaan kohtaaminen yksilönä

Opettajien tulee tiedostaa stereotyyppiset sukupuolikäsitykset, jotka ilmenevät asenteissa, toiminnassa ja siinä, miten oppilas kohdataan yksilönä. Oppilaan sukupuoli ei saa vaikuttaa siihen, miten häntä kasvatetaan. Sukupuolitietoisuus on hyvän opetuksen tunnuspiirre. Sukupuolitietoinen opetus perustuu sille, että opettajalla on herkkyyttä tunnistaa yksilöllisyys ja persoonallisuus jokaisessa oppijassa.

* miten tuet sukupuolten välisiä ystävyyssuhteita?

* kannustatko/ tuetko sitä, että tytöt voivat leikkiä poikamaisia leikkejä ja pojat nukeilla?

* onko tilanteita, joissa ryhmäjako sukupuolten perusteella on ehdottoman tarpeen?

- * puututko tyttöjen ja poikien käyttäytymiseen samalla lailla?
- * miten tuet oppilasta, joka ei identifioitu vain yhteen tiettyyn sukupuoleen?

5.3. Oppimateriaali

Oppimateriaalit valitaan ja laaditaan sukupuoli- ja tasa-arvotietoisesti sekä oppilaan kielelliset valmiudet huomioiden. Oppimateriaalia ei tule käyttää ennakkoluulojen tai kaavamaisten perhe- tai työelämää koskevien sukupuoliroolien ja -jakojen luomiseen tai ylläpitämiseen. Oppimateriaaleista tulisi välittyä avarakatseinen ja ennakkoluuloton käsitys siitä, mikä on naisille ja miehille mahdollista eikä vahvistaa stereotyyppisiä sukupuolirooleja. Oppimisessa käytettävien työvälineiden, työaineiden ja oppimateriaalien tulee olla kaikkien oppilaiden saatavilla.

- * onko oppimateriaaleissa sukupuolirooleja rakentavia malleja?

5.4. Oppilaanohjaus

Oppilaanohjaus koskee kaikkia peruskoulua käyviä oppilaita. Oppilaanohjauksen tehtävänä on edistää oppilaiden kasvua ja kehitystä siten, että jokainen oppilas pystyy kehittämään opiskeluvalmiuksiaan ja vuorovaikutustaitojaan sekä oppimaan elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Oppilaanohjaus tukee oppilaita tekemään omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa ja lähtökohtiinsa sekä kiinnostukseensa perustuvia arkielämää, opiskelua, jatko-opintoja sekä tulevaisuutta koskevia päätöksiä ja valintoja. Oppilaanohjauksen avulla edistetään oikeudenmukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Oppilaanohjauksessa tulee kiinnittää huomiota etenkin maahanmuuttajien ja tukea tarvitsevien oppilaiden ohjaukseen. Ohjaus on jokaisen opettajan vastuulla. Oppilaanohjaajat huomioivat niin yleisopetuksen ja erityisen tuen ryhmissä kuin valmistavassa opetuksessa olevien oppilaiden oppilaanohjauksen saamisen oppilaan suunnitelmassa koulutus- ja uramahdollisuuksia.

Ikosen alakoululla 5.–6.-luokkien oppilaat saavat valita itse valinnaisaineet, joihin osallistuvat. Kaikki ehdolla olevat ovat kaikille avoimia eikä ole erikseen poikien ja tyttöjen valinnaisia. Alakoululla on niin ikään sekaryhmät kaikissa oppiaineissa eikä poikia ja tyttöjä erotella sukupuolen mukaan.

- * miten tuet oppilaita tekemään omien vahvuuksien ja kiinnostuksen mukaisia valintoja ilman sukupuolirajoitteita?

* mitä sukupuoli- ja tasa-arvotietoisuus merkitsee opetuksessasi?

5.5. Tasapuolinen ja oikeudenmukainen arviointi

Oppimisen arvioinnin on oltava tasapuolista eikä saa perustua oppilaan sukupuoleen. Arvioinnin on perustuttava siihen, että oppilas voi näyttää osaamistaan monipuolisesti. Arvioinnissa on otettava huomioon myös oppimisvaikeudet ja puutteellinen suomen kielen taito. Arvioinnissa on käytettävä eriyttämistä, mikä tarkoittaa esim. sitä, että kokeet eivät ole kaikille samanlaisia (joku voi täydentää koetta suullisesti ja joku tekee sen vain kirjallisesti) tai että kokeessa on annettava lisäaikaa sitä tarvitsevalle.

* oletko tasapuolinen ja oikeudenmukainen arvioinnissa?

* mitkä asiat voivat vääristää arviointia?

5.6. Esteettömyys

Alakoulussa kaikkien on tultava kohdatuiksi ja kohdelluiksi samanarvoisina riippumatta mistään henkilöön liittyvästä tekijästä. Samanarvoisuus ei merkitse samanlaisuutta. Yhdenvertainen kohtelu edellyttää sekä perusoikeuksien ja osallistumisen mahdollisuuksien turvaamista kaikille, että yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista. Yksilölliset opetusjärjestelyt ovat osa opiskelun esteettömyyttä. Järjestelyt voivat olla tarpeen opintojen aikana, jos oppilaalla on esimerkiksi kuulo-, näkö- tai muu aistivamma, aivo- tai liikuntavamma, luki- tai kirjoitusvaikeus. Erityisjärjestelyt voivat tarkoittaa esimerkiksi erityisjärjestelyitä koetilanteissa, häiriötöntä tilaa tai teknisten laitteiden käytön sallimista.

Kysymyksiä, joita opettajien kannattaa pohtia:

* Mikä olisi hyväksyttävä peruste asettaa joku eri asemaan?

* Milloin olisi perusteltua asettaa lapset eri asemaan kuin aikuiset?

5.7. Kiusaamiseen ja häirintään puutuminen

Koululla on selkeä ja yksinkertainen toimintamalli kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän varalta puuttumiseen. Oleellista on edellisen lisäksi toisia kunnioittamaan ohjaava kasvatus, turvallisenä aikuisena olo sekä suora puheeksi otto ja oikea-aikainen puuttuminen.

6. Juurruttaminen

Tasa-arvosuunnitelman tehokkaan toimeenpanon edellytyksenä on, että koko kouluyhteisö on sitoutunut oppilaitoksessa tehtävään tasa-arvotyöhön. Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo otetaan huomioon päivittäisessä koulutyössä sekä oppitunneilla että muussa koulun toiminnassa.

7. Suunnitelman arviointi ja päivittäminen

Opettajat ja henkilökunta seuraavat Ikosen koulun yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotilannetta. Myös oppilaiden ja huoltajien ajatuksia kuunnellaan herkillä korvalla. Ilmenneisiin tasa-arvo-ongelmiin ja mahdollisiin häirintätapauksiin puututaan.

Ikosen koulun yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma tarkistetaan/päivitetään yhden (1) vuoden välein.

Oppaita ja ohjeita:

Tasa-arvolaki www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609

Tasa-arvo on taitolaji <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/tasa-arvotyo-taitolaji>

Yhteiseen ymmärrykseen tasa-arvosta, Opas oppilaitoksen tasa-arvosuunnitelman laadintaan.

opetushallitus https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/46730_tasa-arvo-opas.pdf

Yhdenvertaisuuslaki: www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325

Yhdenvertaisuuden edistäminen: <https://www.syrjinta.fi/yhdenvertaisuuden-edistaminen>

Yhdenvertaisuuden arvioiminen:

<https://yhdenvertaisuus.fi/documents/5232670/5376058/Yhdenvertaisuuden+arvioinnin+opas>